

ישראל במלחמה

טו בשבט תשפ"ד

רק בגלל

ההרדה

סדר טו בשבט בתוספת

לקט קטעי שירה והגות העוסקים

באהבת הארץ, משמעות הקיום

היהודי-ישראלי והלחימה בעת הזאת

**לב אחד
ONE HEART
قلب واحد**

ישראל בחלמה
טו בשבט תשפ"ד

רק בגלל

החרדה

סדר טו בשבט בתוספת
לקט קטעי שירה והגות העוסקים
באהבת הארץ, משמעות הקיום
היהודי-ישראלי והלחימה בעת הזאת

החוברת במהדורה השלישית
יוצאת לקראת ט"ו בשבט,
ומוקדשת לזכרם של הנופלים
במתקפת ה-7 באוקטובר ובמלחמת חרבות ברזל.
בתקווה ובתפילה לניצחון המלחמה,
להחזרת השבויים והחטופים לביתם,
ולחיזוק תושבי ויישובי הדרום והצפון.

טו בשבט ישראלי

סדר טו בשבט בתוספת לקט קטעי שירה והגות
העוסקים באהבת הארץ, משמעות הקיום
היהודי-ישראלי והלחימה בעת הזאת

עריכה: ד"ר שירה בר-אור מלכיאור
עיצוב כריכה וגרפיקה: חמוטל לורנס
שותפים לאיסוף המקורות: ד"ר דוד נחמן, שירה צחי, שירה
כץ, בוגרי מחזור י"ח של המדרשה הגבוהה בעין פרת.
נערך לשימוש חיילי וחיילות צה"ל בתיאום עם ענף הזהות
והתודעה היהודית באכ"א.

הודפס בדפוס בארי, ישראל 2024

© כל הזכויות שמורות למחברי קטעי השירה וההגות. החוברת
מופצת לצרכי לימוד ותרבות וללא מטרת רווח כספית.

ט"ו בשבט

ט"ו בשבט, שנזכר במשנה כ'ראש השנה לאילן' עוצב ע"י חכמי צפת ובהמשך בזווית מעט שונה ע"י התנועה הציונית כחג המבטא אהבה וכמיהה לארץ. הימים בהם אנו נמצאים, ימי לחימה והגנה על המולדת, מזמנים חשיבה מעמיקה ומחודשת על מידת הקשר והמחויבות שלנו לארץ הזו, לדורות הבאים ולמימוש החזון הנבואי של יצירת חברת מופת. אם טו בשבט מסמל בכל שנה את החיבור לארץ - השנה אנו נדרשים למאמץ נוסף של חיזוק הרוח ומעגלי השייכות והמשמעות של קיומנו כאן. נקודת האור בימים אלה קשורה לכוחות הנפש ולמאמצים האדירים המתגלים - בחזית ובעורף בישראל- ואשר מעידים על עוצמת תחושת השותפות, ועל תוקפם של כוחות החיים והתקווה. אנו כואבים על האובדן וההרס שפקדו אותנו לפני שלושה חודשים, ובעיקר מתגעגעים לאלו שאינם עוד אתנו. אולם כדבריה של מרים פרץ, מבקשים אנו להפוך את היגון לניגון חדש, ומבקשים להמשיך את דרכם של הנופלים מתוך תחושת מחויבות גדולה.

החוברת הופקה על ידי המדרשה למנהיגות עין פרת. היא כוללת הצעה לסדר טו בשבט, ולקט קטעי הגות ושירה העוסקים באהבת הארץ, ובמשמעות הקיום היהודי-ישראלי והלחימה בעת הזאת. החוברת היא

הצעה להתבוננות מחודשת על הקשר שלנו לארץ. יש בה מילים חדשות ועתיקות, המלצות לשירה, ללימוד ולשיח - שיש בכוחם להרים את רוח האומה ולחזק את הרעיון המכונן שלשמו הוקם הבית היהודי ושבשמו אנו נקראים אל הדגל בימים אלה. בתקווה לימים של שקט וביטחון ושל המשך בניה ויצירה חברתית, תרבותית וערכית של הבית.

סדר טז בשבט

הסבר קצר רגע לפני שמתחילים

טו בשבט מוזכר לראשונה במשנה במסכת ראש השנה פרק א משנה א:

אֲרַבְעָה רֵאשֵׁי שָׁנִים הֵם. בְּאֶחָד בְּנִיסָן רֵאשׁ הַשָּׁנָה
לְמַלְכִים וְלְרֹגְלִים. בְּאֶחָד בְּאֵלוּל רֵאשׁ הַשָּׁנָה
לְמַעֲשֵׂר בְּהֶמָּה. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים,
בְּאֶחָד בְּתִשְׂרִי. בְּאֶחָד בְּתִשְׂרִי רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְשָׁנִים
וְלְשִׁמְטִין וְלִיּוֹבְלוֹת, לְנִטְיָעָה וְלִירְקוֹת. בְּאֶחָד
בְּשֶׁבֶט, רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן, כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי. בֵּית
הֵיל אֹמְרִים, בְּחֻמְשָׁה עָשָׂר בּוֹ:

טו בשבט הוא אם כן 'ראש השנה לאילן', התאריך שבו מציינים את תחילתה של שנת פירות האילן. לקביעה זו היה היבט כלכלי והלכתי חשוב כיון שסייע לחישוב היבול השנתי של הפירות לצורך הפרשת מעשרות.

'סדר טו בשבט' הוא טקס שעוצב במאה השבע עשרה בידי קבוצה מחכמי צפת. הטקס בנוי מברכות על היין ועל הפירות, והוא כולל דברי שבח הנוגעים לארץ ישראל ופירותיה. מבנה הטקס מעוצב לאור תפיסת 'העולמות' הקבלית של חכמי צפת, לפיה העולם מורכב מארבעה רבדים: עולם העשייה, עולם היצירה, עולם הבריאה ועולם האצילות. מסורת הטקס הופצה בקרב יהודים בגלות והפכה את טו בשבט מיום המצוין חישוב הלכתי של שנת הפרי לחג המסמל בעיקר את

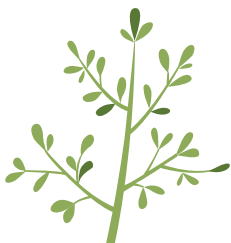
הזיקה והגעגוע של יהודים לאדמתם. התנועה הציונית אימצה את החג העוסק בחיבור אל הארץ והדגישה את חשיבות הממד הפיסי של עבודת האדמה, את ההליכה בשבילי הארץ, את נטיעת העצים ואת ההיכרות המעמיקה עם עולם החי והצומח בישראל.

'הסדר' שלפניכם כולל רבדים מגוונים של החג, מקורות מסורתיים לצד חדשים. שלובים בו קטעי מקרא ומדרש בצד קטעי הגות יהודית, טקסטים מראשית הציונות, וכמובן שירה עברית - העוסקים כולם באהבת הארץ.

בסדר טו בשבט אנחנו מציינים את הזכות לקחת חלק בסיפור שיבת ציון המודרני, ואת האחריות המוטלת על דורנו בתיקון ובבניה של הקומה הבאה של הבית היהודי. כיון שכך, אתם מוזמנים להיעזר בטקסטים ובברכות המופיעים כאן אולם מוזמנים גם להוסיף נדבך משלכם לסדר טו בשבט ביחידתכם.

הטקס מחולק ל-4 חלקים: כל חלק פותח בהרמת כוסית (בתמהילים שונים של יין לבן ואדום) - אותה ניתן לציין באופן סמלי גם כש אין יין לפנינו. הכוס הראשונה מוקדשת לעונת הסתיו, לעולם העשייה ולהכרת תודה לדורות הקודמים. הכוס השנייה מוקדשת לעונת החורף, לעולם היצירה ולהכרת תודה ללוחמים ולשומרים על הבית בחזית ובעורף. הכוס השלישית מוקדשת לעונת האביב, לעולם

הבריאה ולהוקרת והנצחת הנופלים במלחמת חרבות ברזל. הכוס הרביעית מוקדשת לעונת הקיץ, לעולם האצילות, לנצחון המלחמה ולתקווה להשבת החטופים והחטופות הביתה.

כוס ראשונה

מוזגים כוס שכולה יין לבן, המסמלת את עונת הסתו ואת ראשית החורף. כוס זו מוקדשת לדורות הקודמים, הרחוקים והקרובים, מתוך הכרת תודה למאמצייהם ולתרומתם ומתוך תחושת שייכות למורשת הענפה שהותירו לנו.

מגביהים את הכוס ומברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה אֱ-דֹנָי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
בוֹרֵא פְרִי הַגֶּפֶן

תאודור בנימין זאב הרצל,

מתוך: פתרון לשאלת היהודים, 1896

לנו, המתחילים בתנועה הזאת, קשה להאמין, כי נראה בעינינו את אחריתה המפוארה. אבל כבר בראשיתה היא מכניסה לתוך חיינו גאות רום-אנשים ואושר של חרות פנימית. אנחנו ניטע בעד בנינו, כשם שאבותינו שמרו על מסורתם בעדנו. חיינו הם רגע אחד בנצחיותו של עמנו; ולרגע הזה יש חובות מיוחדות.

הרב שמשון רפאל הירש, מתוך: במעגלי שנה

תקומתו של העץ אינה מושרשת בענפים ובעלים ובפרותיו המפארים אלא בשורשיו שהם מוחזקים במקום אשר הרוחות והסערות לא תגנעה. והם מתחזקים על מקור מים חיים של התחדשות. העץ אינו דואג בזמן סערות, הוא לא נע ולא זע ממקומו. וכל זמן שהוא לא נעקר ממקומו תהיה לו תקומה. ועל כן נמצא שהאילן לא הפסיד כלום ואדרבא - החליף כוח במאבק. כן הוא האדם - שום רוח לא תעקור אותו ממקומו, ונהפוך הוא - הסערות תעוררנה את כוח ההתחדשות.

יוחאי גלעד, מתוך: באר חתומה, 1965
סרן יוחאי גלעד ז"ל נפל בכ' בתשרי תשל"ד

עומד אני עתה ובלבי הרגשה קשה. הנה עברו שמונה- עשרה שנים. שמונה-עשרה השנים בהן הייתי מתחנך ומחונך לאורם של נבונים ומנוסים ממני. אולם, כאשר אני צופה ומחפש מה הם נתנו לי, ובמה עיצבוני וחינכוני כאדם יהודי בעל נפש יהודית- לא נותר אלא לומר: מעט.

אין אדם נולד יהודי. אין בו "באצילוס יודאיקוס" אשר גורם עוד בטרם נולד כי הוא יהיה ליהודי, וליהודי בלבד. במקרה הטוב ביותר הוא יוצא לאויר העולם ובלבו חושים ונטיות לערכים יהודיים, אולם הללו נשארים כמוסים וסמויים מן העין, אם אין מוציאים וחושפים אותם לאור. אני מנסה להרגיש ולחוש בידי מהו הרכוש שניתן בשנים ההן? במה נתעשרתי ומה ירשתי ואימצתי לי כנכסי צאן-ברזל. לשוא אנסה לחפש ולמשש - לא אמצאם - כי הם אינם, וההרגשה הכללית מורה על סיכום דל וזעום למדי, אינני רוצה לומר, חס-וחלילה, כי אנו "גויים גמורים", אך בעובדה אין בנו החושים למשהו קצת מעבר לספר-הספרים שלנו (וגם בזאת עולים בי, לעיתים, ספקות), למשהו הרחוק אך צעד אחד מן התנ"ך והלאה. רבים הם המקורות היהודיים היפים, אשר בעינינו הם בבחינת "גן-נעול ומעין חתום" לבלתי הכיר תכנם. לעיתים גובל הדבר ממש בבורות. אך לפעמים, וזה הרע ביותר, פשוט חוסר הזדהות, באפאטיה ובהתרחקות שמתוך סלידה ויראה כאחד. החינוך היהודי איננו יכול להיות "נחלתו הבלעדית" של בית הספר; הוא חייב להיות מושפע, מכוון מכל האוירה, מכל מערכת חיינו במשק. בן גומר את שנות בית-הספר ובצקלוננו מצוי בכל אופן מטען

ומשקע כלשהו ממה שלמד. אך מה יעשה איתו, כיצד ישתמש בו ומה ישאב ממנו כאשר הוא "חבר בודד" ולא עוד תלמיד למורה? אני ממשיך לרדת בסולם תהיות-תמיהותי, ושואל את עצמי: מדוע זה אין החיים במשק ספוגים במידה נכונה תכנים יהודיים? וכשאני מהרהר בכל אלו ומסתכל בוותיקים, מנקר כל הזמן בראשי: שמא, שמא עשו אז מהפכה גדולה מדי?

מגביהים צלחת של פירות יבשים ואומרים:

אלו הם הפרות היבשים שאכלו אבותינו
בארצות הגולה בזכרם את ארץ ישראל.

בשנים שעברו - עבדים; השנה - בני חורין.

בשנים שעברו - בארצות הגולה; השנה -
בארץ ישראל.

בשנים שעברו - פירות מיובשים; השנה -
מפרותיה הטרשים של הארץ הטובה.

עולם העשייה נוגע לרובדי העשייה הארציים בחיים, ומסמלים אותו פירות שתוכנם נאכל וקליפתם נזרקת (כגון: רימון, שקד, בננה, אגוז). פירות אלו דורשים הגנה חיצונית מרובה, ולכן בעת אכילתם נזכור מהם הדברים בחיינו הדורשים הגנה מיוחדת, ומהם ערכי היסוד עליהם אנו מתאמצים להגן בימים אלו.

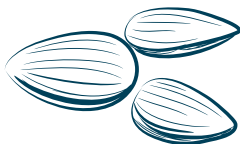

אגוז

על פי שיר השירים רבה ו

כל הפירות אדם יכול ליטול מהם מתוך השק, ואין חבריהם מרגישים. אבל האגוז, כיוון שאתה נוטל בידך מעט מהם - כולם מתרגשים. כך ישראל - כיון שנטל אחד מהם ונתן במחבוס (=בכלא, בשבי) מיד נעורים כולם ופודין אותו.

שקד

בארץ אהבתי השקד פורח / לאה גולדברג

בארץ אהבתי השקד פורח
בארץ אהבתי מחכים לאורח
שבע עלמות שבע אמהות
שבע כלות בשער.

בארץ אהבתי על הצריח דגל
אל ארץ אהבתי יבוא עולה רגל
בשעה טובה בשעה ברוכה
המשכיחה כל צער.

אך מי עיני נשר לו ויראנו
ומי לב חכם לו ויכירנו
מי לא יטעה מי לא ישגה
מי יפתח לו הדלת?

בארץ אהבתי על הצריח דגל
אל ארץ אהבתי יבוא עולה רגל
בשעה טובה בשעה ברוכה
המשכיחה כל צער.

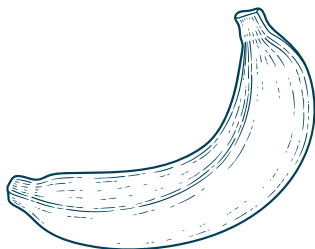
עוד לא תמו כל פלאיך / יורם טהרלב

ארצנו הקטנטונת, ארצנו היפה
 מולדת בלי כותונת, מולדת יחפה
 קבליני אל שירייך, כלה יפהפייה
 פתחי לי שערייך אבוא במ אודה יה.

בצל עצי החורש, הרחק מאור חמה
 יחדיו נכה פה שורש אל לב האדמה
 אל מעיינות הזוהר, אל בארות התום
 מולדת ללא תואר וצועני יתום.

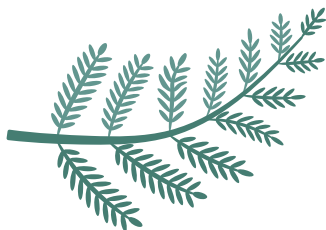
עוד לא תמו כל פלאיך
 עוד הזמר לו שט
 עוד לבי מכה עם ליל
 ולוחש לו בלאט:
 את לי את האחת
 את לי את, אם ובת
 את לי את המעט
 המעט שנותר.

נביאה בבגדינו את ריח הכפרים
 בפעמון ליבנו יכו העדרים,
 ישנה דממה רוגעת
 וקרן אור יפה,
 ולאורה נפסעה ברגל יחפה.

נברך על פרי העץ ונאכל מפרות עולם העשייה:
אגוזים, שקדים, פרות הדר, רימונים, בננות ועוד.

**בְּרוּךְ אַתָּה אֱ-דֹנָי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
בוֹרֵא פְרֵי הָעֵץ**

כוס שנייה

כוס שרובה יין לבן ומיעוטה יין אדום, ומסמלת את עונת החורף ואת ניצני הפריחה שעל העצים. כוס זו מוקדשת ללוחמים וללוחמות בחזית, ולמתנדבים ולאנשי ונשות העורף - הדואגים לשמור על הבית. כמו כן נבקש להודות לחקלאים ולכל העוסקים בחיזוק העבודה העברית בארץ. מתוך הוקרה עצומה לפועלכם, לעוז רוחכם ולמסירות הנפש שלכם בדאגה ועמל לשלום הבית.

מוזגים את הכוס ושותים "לחיים"

עולם היצירה - נוגע לחיבור שבין המופשט למעשי, בין הרוח לחומר, וטומן בחובו את כוח ההתחדשות.

פירות עולם היצירה הם פירות שבשרם נאכל והגרעין שבתוכם לא נאכל, אלא משמש לזריעה מחודשת (כגון: תמר, זית ותפוח). בעת אכילתם נוקיר את כוח היצירה וההתחדשות הגלום בבריאה ואת החיבור בין החומר והרוח הנחוץ כל-כך גם בימים של לחימה על הבית.

זית

תלמוד בבלי, מנחות נ"ג עמוד ב'

אמר רבי יהושע בן לוי: למה נמשלו ישראל לזית?
לומר לך: מה זית אין עליו נושרין לא בימות
החמה ולא בימות הגשמים, אף ישראל אין להם
בטילה עולמית לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

תמר

תהילים צ"ב, י"ג

צָדִיק כְּתָמָר יִפְרָח כְּאֶרֶז בְּלִבְנוֹן יִשְׁגֶּה: שְׁתּוֹלִים
בְּבֵית ה' בְּחִצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ יִפְרִיחוּ: עוֹד יִגְבוֹן
בְּשִׁיבָה דְשָׁנִים וְרַעֲנָנִים יִהְיוּ: לְהַגִּיד כִּי־יֵשֶׁר ה'
צוּרֵי וְלֹא־עֲלֵתָה [עוֹלָתָה] בּוֹ:

עפ"י רבי דב בר ממזריטש, מתוך: מרטין בובר, אור הגנוז

מה הוא שנאמר: "צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה" (תהילים צב) ללמדך שיש שני סוגים של צדיקים: אלו המעורבים עם הבריות, ואלו המתבודדים בד' אמותיהם. הראשונים הם כמו תמר - נושאים פרות, מזון מחיה לארץ ולדרים עליה. האחרונים הם כארז - נעלים וגבוהים אבל עקרים מפרות.

תלמוד בבלי, מסכת קדושין, דף מ', עמוד ב

וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בעלית בית נתזה בלוד. נשאלה שאילה זו בפניהם: תלמוד גדול או מעשה גדול? נענה רבי טרפון ואמר: מעשה גדול. נענה רבי עקיבא ואמר: תלמוד גדול. נענו כולם ואמרו: תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה.

מסכת אבות ג', י"ז

הוא היה אומר כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה. לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין. והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו. שנאמר (ירמיה יז, ו) "והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב". אבל כל שמעשיו מרובין מחכמתו למה הוא דומה לאילן שענפיו מועטין, ושרשיו מרובין. שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו - אין מזיזין אותו ממקומו. שנאמר (ירמיה יז, ח) "והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חום והיה עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי":

אמא אדמה / יענקל'ה רוטבליט

היא תביט אלי טובה וחכמה
כמו בבן השב הביתה מן הדרך
תחבק אותי אליה בנשימה חמה
אמא אדמה.

היא תגיד - "אתה עייף מן המסע
אל תפחד אני חובשת את פצעייך"
היא תיקח אותי אליה כשאקרא בשמה
אמא אדמה

היא תביט אלי טובה וחכמה
היא שקטה כל כך וכמו תמיד סולחת
תחבק אותי אליה בנשימה חמה
אמא אדמה.

כוס שלישית

כוס שרובה יין אדום ומיעוטה יין לבן ומסמלת את עונת האביב, הפריחה והצמיחה. כוס זו מוקדשת לנופלים ולחללים של מתקפת השביעי באוקטובר ומלחמת חרבות ברזל, שחרפו נפשם על הגנת הארץ והעם, ובנופלים ציוו לנו את החיים. בשתיית הכוס השלישית נזכור את מי ומה שהיו בחייהם, את פועלם, את ייחודם ואת גבורתם.

מוזגים את הכוס ושותים "לחיים"

עולם הבריאה - נוגע לשלמות הבריאה וכיון שאין בו דבר מיותר מסומל על ידי פירות שאפשר לאוכלם בשלמותם: הקליפה הגרעין והפרי (כגון: ענבים, תאנים, חרובים, תותים). בעולם הבריאה אנחנו מברכים על ההמשכיות של הטבע, ועל השמחה והתקווה שנוסכים בנו מראות הטבע והבריאה המתחדשים.

(מדרש ויקרא רבה כ"ה)

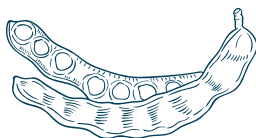
אמר להם הקב"ה לישראל: אף על פי שתמצאו אותה מלאת כל טוב, לא תאמרו: "נשב ולא ניטע". אלא הוּו זהירים בנטיעות. כשם שנכנסתם ומצאתם נטיעות שנטעו אחרים, אף אתם היו נוטעים לבניכם.

א"ד גורדון, האדם והטבע, עמוד 154

צריך שהאדם ידע לבקש בטבע לא רק את מזונו הגופני ואת חייו הגופניים, כי אם גם את מזונו ואת חייו הנפשיים. צריך שיהיה ברור, כי אין מקום אחר לחיים, לא לחיי הגוף ולא לחיי הנפש, מלבד הטבע.

בבלי תענית כ"ג עמוד א (בתרגום מתוך ספר האגדה)

אָמַר ר' יוֹחָנָן: כָּל יָמָיו שָׁל אוֹתוֹ צַדִּיק (-חוני המעגל) הָיָה מְצַטְטֵר עַל הַמְקָרָא הַזֶּה: "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוֹב ה' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הֵינּוּ כְּחֻלְמִים".
אָמַר: וְכִי יֵשׁ מִנְמָנִם שְׁבָעִים שָׁנָה בְּחֵלוֹם?
פַּעַם אַחַת הָיָה מְהַלֵּךְ בַּדְּרֵךְ, רָאָה אָדָם אֶחָד שֶׁהוּא נוֹטֵעַ חֲרוֹב.

אָמַר לוֹ: זֶה לְכַמָּה שָׁנִים טוֹעֵן פְּרוֹת? - אָמַר לוֹ:
לְשִׁבְעִים שָׁנָה. - אָמַר לוֹ: כָּלוּם בְּרִי לָךְ שֶׁתְּחַיֶּה
שְׁבָעִים שָׁנָה, וְתֹאכַל מִמּוֹנוֹ? - אָמַר לוֹ: אֲנִי
מְצַאֲתִי אֶת הָעוֹלָם בְּחֲרוֹבִים; כָּשֶׁם שֶׁנִּטְעוּ אֲבוֹתַי
לִי כִּךָ אֶטַע אֲנִי לְבָנִי.

אין לי ארץ אחרת / אהוד מנור

אין לי ארץ אחרת
גם אם אדמתי בושרת
רק מילה בעברית חודרת
אל עורקי אל נשמתי

בגוף כואב
בלב רעב
כאן הוא ביתי.

לא אשתוק כי ארצי
שינתה את פניה
לא אוותר לה אזכיר לה
ואשיר כאן באוזניה
עד שתפקח את עיניה.

התמונה הזאת, במבט ראשון עלולה להראות מצג מטעה, שאריאל עם הראש למטה.. אבל אחרי יותר משניה של הסתכלות, אפשר לזהות את החיוך. את החיוך שאומר הכל.

ואז המבט למטה, שמסמל אולי את הענווה האין סופית שהייתה לו, מתחבר ביחד עם החיוך שיודע שהוא יכול לכבוש את העולם. עם החיוך החדור שכאילו אומר לי "חזות, תיהיה רגוע, אנחנו ניתן בראש".

לא רואים בציור, אבל התמונה מצולמת בשדה, במרחב פתוח, שזה אולי המקום היחיד שיכול להכיל את אריאל. המקום היחיד שיכול להכיל איש ללא גבולות.

"העגלה ריקה, מחובתינו למלא אותה" (ציטוט מיומן המסע שלו לפולין). וגם פה, גם במשפט הזה שהוא כתב ביומן הוא עמד ב100 אחוז. כמו בכל דרישה אחרת שהיתה לו לאורך הדרך. לא חשבתי שאפשר למלא ככה את העגלה לפני ההיכרות איתו. הביטוי הזה "עגלה ריקה" לקוח מהמשל שסיפר ה'חזון איש' לבן גוריון במפגש שהיה בניהם, מפגש שאני לא חושב שמישהו יכול לבטא טוב יותר מאריאל. אדם שיודע למזג בין עולמות, שיודע לעמוד על האמת בצורה הכי כנה והכי חדה שפגשתי.

ובמשפט הזה, שיהיה תלוי לידי מעכשיו, אני רואה את הדרישה הזאת של אריאל, הדרישה שדרש מעצמו - וממילא מכל מי שהיה סביבו. הדרישה למלא את העגלה. למלא אותה אבל באמת. למלא אותה בידע, למלא אותה בגאווה על העם שלנו ועל ההיסטוריה שלו. למלא אותה במעשים טובים, בחסד, בכנות, בדאגה לפקודים

ולאנשים בכלל ובעשייה למען הארץ הזאת. ועם הדרישה הזאת אני מקווה להצליח להיות קצת יותר טוב. מקווה להצליח להיות ראוי לאדם הענק הזה שאיבדתי, שאבדנו.

רס"ן אריאל בן משה ז"ל נפל בכ"ב בתשרי תשפ"ד

הכותב הוא חבר של אריאל ליחידה

איור: עדי רוט

התצלום ביקרה, למחלקת ה' אריאל

רקפות בין הסלעים / אריאל הורוביץ

בין הצפירות בכביש לרחובות המלוכלכים
בין משפחות הפשע לטלוויזיה השטחית
כמו רקפות בין הסלעים
הפנים היפים של הארץ מתחבאים

בין הישנים ברחוב לדקירות במועדון
בין מה שבדרך כלל קוראים בעיתון
כמו רקפות בין הסלעים
הפנים היפים של הארץ מתחבאים

וכשהיא לפתע צריכה
שמישהו ישכב בבוץ בתוך שוחה
לא תאמין איך הם מופיעים
כמו רקפות בין הסלעים

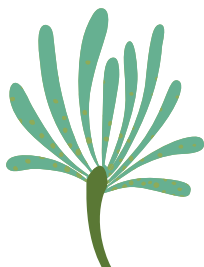
בין הדגלים הכתומים לחולצה הכחולה
בין שוק הפשפשים לקריית הממשלה
כמו רקפות בין הסלעים
הפנים היפים של הארץ מתחבאים

וכשהיא לפתע צריכה...

בין מגדלי הפאר למרכז הקליטה
בין פועלים זרים לשדות החיטה
כמו רקפות בין הסלעים
הפנים היפים של הארץ מתחבאים

על כל אלה / נעמי שמר

שמור על המעט שיש לי	על הדבש ועל העוקץ
על האור ועל הטף	על המר והמתוק
על הפרי שלא הבשיל	על בתנו התינוקת
עוד	שמור אלי הטוב
ושנאסף	על האש המבוערת
על כל אלה...	על המים הזכים
מרשרש אילן ברוח	על האישי השב הביתה
מרחוק נושר כוכב	מן המרחקים
משאלות ליבי בחושך	על כל אלה, על כל אלה
נרשמות עכשיו	שמור נא לי אלי הטוב
אנא, שמור לי על כל אלה	על הדבש ועל העוקץ
ועל אהובי נפשי	על המר והמתוק
על השקט, על הבכי	אל נא תעקור נטוע
ועל זה השיר	אל תשכח את התקווה
על כל אלה...	השיבני ואשובה
	אל הארץ הטובה
	שמור אלי על זה הבית
	על הגן, על החומה
	מיגון, מפחד פתע
	וממלחמה

כוס רביעית

כוס שכולה יין אדום, המסמלת את התארכות שעות האור ואת התקרבות ימי הקיץ. כוס זו מוקדשת לילדים, לנשים ולאנשים הכלואים בשבי חמאס בעזה. בתקווה ותפילה לשובם חזרה הביתה בהקדם בריאים ושלמים.

מוזגים את הכוס ושותים "לחיים"

עולם האצילות מסמל את המדרגה הרוחנית הגבוהה ביותר, את מקומם של הרוח והאידיאל הטהורים בהם גלומים ניצני החיים והקיום. עולם האצילות מזכיר לנו מהם עקרונות היסוד, האמונות והערכים המצויים בלבת החיים, שעבורם אנו נכונים לחיות ואף להקריב חיים. פירות עולם האצילות יהיו כל אותם הדברים בפוטנציאל הקיום המחכים להבשלה ולמימוש של הדרות הבאים. הזרעים והשתילים שניטע השנה יסמלו את התקווה להמשך צמיחה ובניה.

הרב עדין שטיינזלץ, מתוך: חיי שנה, 2008, עמוד 133

כל עץ באשר הוא - גדול ככל שיהיה, מתפרנס מאויר ומשמש בלבד, ומהם הוא יוצר את העלים, את הענפים ואת הגזע שלו. במילים אחרות ניתן לומר, שהעץ חי בעצם מלמעלה - מהעלים הקולטים את החמצן ואת האור, ולא מלמטה - מהשורשים, הממלאים תפקיד משני, בהעברת המים. כאמור, "האדם עץ השדה": גם האדם אינו חי למטה - מתוך העולם הזה, אלא מלמעלה. בסיס החיים שלנו, כמו של העץ, הוא דוקא מתוך הבלתי מוחשי. חיינו בעיקרם בנויים על הדברים העליונים, ולא על אותם דברים שנדמה שהם יסודות החיים שלנו. הללו אינם אלא מכשירי עזר. הפירות שאנו אוכלים נוצרו משמש ומאוויר, ואנחנו אוכלים אותם אכילה ממשית. זהו יסוד החיים של העולם: העולם כולו ניזון מתוצרי הצמחים, ששורש חייהם וצמיחתם הוא מתוך הבלתי מוחשי. זוהי נקודה חשובה של הבחנה: "כי הם חיינו ואורך ימינו" (מתוך ברכות קריאת שמע בערבית), "כי הוא חייכם" (דברים לב, מז). הדברים הגשמיים, שנדמה לנו שהם יסוד חיינו אינם העיקר. כל מטרתם היא רק כדי להכשיר, לעזור ולסייע לנו לעשות את הדברים החשובים. אדם צריך לדעת איפה נמצאים החיים שלו באמת, מה עיקר ומה טפל.

תפילה להחזרת השבויים

אֲחֵינוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל
הַנְּתוּנִים בְּצָרָה וּבִשְׂבִיָּה
הָעוֹמְדִים בֵּין בָּיִם וּבֵין בִּיבְשָׁה
הַמְּקוּם יְרַחֵם עֲלֵיהֶם
וְיֹצִיאֵם מִצָּרָה לְרוּחָהּ
וּמֵאֶפְלָה לְאוֹרָהּ
וּמִשְׁעִבּוֹד לְגִאֲלָהּ
הַשְׂתָּא בְּעִגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב
וְנֹאמַר אָמֵן

קהלת רבה ז', י"ט

בשעה שברא הקב"ה את האדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן, ואמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשבחים הם! וכל מה שבראתי- בשבילך- בראתי! תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך.

רואים רחוק רואים שקוף / יענקל'ה רוטבליט

צר היה כל כך
 הייתי אז מוכרח
 לפרוש כנפיים ולעוף
 אל מקום שבו
 אולי כמו הר נבו
 רואים רחוק רואים שקוף.

בן אדם כעץ שתול על מים
 שורש מבקש
 בן אדם כסנה מול השמיים
 בו בוערת אש.

אז דרכי אבדה
 חיי היו חידה
 צמא כמו הלך במדבר
 אל מילת אמת
 שכוח בה לתת
 לשאת פנים אל המחר.

בן אדם...

בערה בי אש
 יצאתי לבקש
 ימים סערתי כסופה
 שבתי אל ביתי
 למצוא שאת איתי
 עד בוא הדרך אל סופה.

מרטין בובר, תקווה לשעה זו, 1992, עמ' 34:

אין חברה אמיתית אלא זו שקיים בה קשר בין הדורות. חברה אמיתית אינה מקיפה אך ורק את האנשים החיים בשעה זו, אלא גם את המתים, וגם את העתידים להיוולד. צריך שהדור הנוכחי לא רק יחוש את הקשר הזה שבינו לבין האבות והבנים, אלא יחיה אותו חוויה של ממש. כל עוד איננו רואים גם את המתים בקרבנו, ואת הבנים שלא נולדו עדיין - אין אנו חברה אמיתית.

הימים שעוד נכוננו לנו / חנן יובל

הימים שעוד נכוננו לנו
שיהיו נכונים, שיהיו רכונים
שיהיו מעלינו כמו כפות תמרים.

ואנחנו שני המינים,
נברך עליהם,
ובין כפות ידינו
ידריכו קשתם כוכבים רחוקים
להביט בנו מתוך הלילות,
ולא נבוש להיות מוארים בימים, בימים.
הימים שעוד נכוננו לנו...

והאפלה תביא תבונה אל לילותינו
ועין תהיה בנו זבת דמעות רכות של דבש בחלב,
ושבעה מינים, פי שבעה מונים
בבגרותו יבשיל ליבנו.

ברכה אחרונה

ברוך אתה א-דני, אלהינו מלך העולם,

(על פירות שבעת המינים)	(על יין)	(על מזונות)
על הפירות ועל פרי העץ	על הגפן ועל פרי הגפן	על המחיה ועל הכלכלה

ועל תנובת השדה, ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו, לאכל מפריה ולשבע מטובה. רחם א-דני אלהינו, עלינו ועל ישראל עמו, ועל ירושלים עירך, ועל הר ציון משכן כבודך, ועל מזבחך ועל היכלך. ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בקמינו. והעלנו לתוכה, ושמחנו בבנינה, ונברכך עליה בקדשה ובטהרה.

כי אתה טוב ומטיב לכל, ונודה לך על הארץ

(על פירות שבעת המינים)	(על יין)	(על מזונות)
ועל הפירות. (ועל פירותיה).	ועל פרי הגפן. (ועל פרי גפנה)	ועל המחיה. (בחיטה של ארץ ישראל: מחיתה)

ברוך אתה א-דני, על הארץ ועל

(על פירות שבעת המינים)	(על יין)	(על מזונות)
הפירות. (פירותיה)	פרי הגפן. (פרי גפנה)	המחיה. (מחיתה)

ברכה לסיים הסדר (מתוך סדר התנועה הקיבוצית):

יהי רצון שבזכות עריכת סדר זה, בזכותן של ארבע כוסות ובסגולתן של פירות ארץ ישראל - נזכה להגשמת כל ערכינו. שכל אישה ואיש וכל עץ ואילן יתנו את פריים המיוחד להם בקהילה ובטבע לאהבה ולהנאה מאילנות ארץ ישראל. שתתחדש עלינו שנת אילן טובה ושופעת ברכה עד בלי די.

נסיים במזמור תהלים ושירת התקווה

תהלים קכו

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב ה' אֶת־שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ
כְּחֻלְמִים: אֲזַיְמָלֵא שְׁחֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה אֲזַיֵּאמְרוּ
בְּגוֹיִם הַגְּדִיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם־אֱלֹהִים: הַגְּדִיל ה'
לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הָיִינוּ שְׂמֵחִים: שׁוּבָה ה' אֶת־שִׁבּוֹתֵנוּ
[שְׁבִיתֵנוּ] כַּאֲפִיקִים בְּנֶגֶב: הַזְרְעִים בְּדַמְעָה בְּרִנָּה
יִקְצְרוּ: הַלֹּדֶז יִלֵּךְ וּבִכָּה נִשְׂא מִשְׁדֵּי־הַזֶּרַע בְּאִיבּוֹא
בְּרִנָּה נִשְׂא אֱלֻמֹּתָיו:

התקווה/ נפתלי הרץ אימבר

כָּל עוֹד בְּלֶכֶב פְּנִימָה
נִפְשׁ יְהוּדֵי הוֹמִיָּה
וּלְפָאֲתֵי מְזֻרְחַ קְדִימָה
עֵין לְצִיּוֹן צוֹפִיָּה

עוֹד לֹא אָבְדָה תְּקוּנָתֵנוּ
הַתְּקוּהָ בֵּת שְׁנוֹת אֲלֵפִים
לְהִיּוֹת עִם חֲפְשֵׁי בְּאֶרְצֵנוּ
אֶרֶץ צִיּוֹן וִירֹאשָׁלַיִם

אסופת מקורות ברוח החג

תפילה לשלום המדינה

אבינו שבשמים, צור ישראל וגואלו, ברחך את מדינת ישראל, ראשית צמיחת גאולתנו. הגן עליה באברת חסדך, ופרש עליה ספת שלומך, ושלח אורך ואמתך לראשיה, שריה ויועציה, ותקנם בעצה טובה מלפניך. חזק את ידי מגני ארץ קדשנו, והנחילם אליהנו ישועה ועזרת נצחון תעטרים, ונתת שלום בארץ ושמחת עולם ליושביה.

ואת אחינו כל בית ישראל פקד-נא בכל ארצות פזוריהם, ותוליהם מהרה קוממיות לציון עירך ולירושלים משפן שמך, ככתוב בתורת משה עבדך: "אם יהיה נדחך בקצה השמים, משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך. והביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה, והיטבך והרבך מאבותיך" (דברים ל,ד-ה).

ויחד לבכנו לאהבה וליראה את שמך, ולשמור את כל דברי תורתך. ושלח לנו מהרה בן דוד משיח צדקך, לפדות מחפי קץ ישועתך. הופע בהדר גאון עזך על כל יושבי תבל ארצך, ויאמר כל אשר נשמה באפו: "ה' אלהי ישראל מלך, ומלכותו בכל משלה". אמן סלה.

תפילה לטלום היי"ל צה"ל

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב, הוא יברך
 את חילי צבא ההגנה לישראל ואנשי כחות הבטחון,
 העומדים על משמר ארצנו וערי אלהינו, מגבול
 הלבנון ועד מדבר מצרים, ומן הים הגדול עד לבוא
 הערבה ובכל מקום שהם, ביבשה באויר ובים. יתן יי
 את אויבינו הקמים עלינו נגפים לפניהם. הקדוש ברוך
 הוא ישמר ויציל את חילינו מכל צרה וצוקה, ומכל
 נגע ומחלה, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם.
 ידבר שונאינו תחתיהם, ויעטרם בכתר ישועה ובעטרת
 נצחון. ויקים בהם הכתוב (דברים כ,ד): "כי יי אלהיכם
 ההלך עמכם, להלחם לכם עם איביכם להושיע אתכם".
 ונאמר: אמן.

תפילה להחזרת השבויים והחטופים

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שתחזק ותשמור ותנצור את אחינו בית ישראל, השבויים והשבויים, בעבור שאנו מתפללים בעבורם. הקדוש ברוך הוא ימלא רחמים עליהם, ישמרם מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשי ידיהם, יוציאם מחשך וצלמות וישיבם מהרה לחיק משפחותיהם, ונאמר אמן. אחינו כל בית ישראל, הנתונים בצרה ובשביה, העומדים בין ביים ובין ביבשה, המקום ירחם עליהם, יוציאם מצרה לרוחה, ומאפלה לאורה, ומשעבוד לגאלה, השתא בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן.

חיי שליחות

יצחק טדה

מתוך: שביל גבורה (עלון הפלמ"ח), 1946

הגבורה, שהיא הקרבה, אינה אכזרית ביסודה. היא אינה מתאכזרת. זו היא הצורה הנעלה ביותר של השירות. ביסודה היא אהבת הזולת. דרכה האנושית ביותר של הגבורה היא השליחות. יש העושה למען הכלל ופעולתו משתבשת ביסודות זרים כמו יהירות, סיפוק יצרים, רצון להשתלטות, אנוכיות קיבוצית של קבוצה קטנה. ואז מופיעים גם הסימנים החיצוניים: פגיעות בבלתי אשמים, אכזריות מיוחדת, אי-ניקיון בבחירת האמצעים, אי-הערכת החיים.

לא כן השליח הפועל רק בשם שולחיו ולמען שולחיו, ובמידה שזה נחוץ לשולחיו. רוחב הבסיס קובע את גובה הפסגה. הגבורה - היא תכונה אנושית חיובית. אין גבורה בלי מטרה הומאנית ובלי הומאניות, כי עיקרה חיוב החיים - החיים על כל גילוייהם הטובים. לכן קשה לו לאדם המחונן בסגולת הגבורה להרוג. הוא מגיע לכך רק באין מוצא אחר, כשאין צל של ספק בצדקת ההריגה, כשהמעשה נחוץ למען החיים... דרכנו היא דרך השליחות: על כל אחד מאיתנו לראות עצמו כשליח ולפתח את כל כוחות נפשו ושכלו, את כל כושר הקרבתו, למען השליחות. קשה הדרך אבל היא הנכונה. ורק ההולך בה אל הפסגה הוא בלבד נושם לרוחה אוויר צח של חיים עשירים ומלאים.

רבן יוחנן בן זכאי
אומר אם היתה נטיעה
בתוך דרך ויאמרו לך
הרי לך המשיח. בוא
ונטע את הנטיעה
ואחר כך צא והקבילו

(אבות דרבי נתן נו"ב ל"א)

העולם שאמור להיות

הרב יונתן זקס

מותוך: לרפא עולם שבזר, 2010, עמ' 340

היהדות שומרת על חלום עתיק שעדיין מדבר אל לבנו. לרפא את מה שאחרים השחיתו, לתקן את מה שאחרים קלקלו, לגאול את הרוע בהפיכת האנרגיות השליליות שלו לטוב: אלה הם מאפייניה של אתיקת האחריות, שנולדה מתוך האמונה הרדיקלית שאלוהים קורא לנו לממש את החופש שלנו ולהיות לשותפיו במלאכת הבריאה. לטעמי, זהו חזון המאשר את החיים: זהו האומץ להסתכן בנטילת אחריות, ויחד עם אלוהים להיות יוצריו של העולם שאמור להיות.

לגזור ולשמור

נעם הזרב

את השיר הזה
יש לגזור
ולתלות על המקרר
כי אחרי שהכול ייגמר
אחרי שעשן השריפה יתפזר
אחרי שספירת הנופלים תיעצר -
אנחנו נישאר.

ואסור שנשכח
איך נתנו כל כך
אחד לשני
איך ישב ימני עם שמאלני
קיבוצניק עם עירוני
דתי עם חילוני
איך הסתדרנו -
גם אתה ואני

שלא נתקבץ רק סביב אסונות
שנמצא בנו את האומץ להשתנות
שנזכור גם אחרי שהכול יירגע
אין לנו קמטים מיותרים לדאגה

שנחרוט על העור את צוואת הרוקדים
שלנצח נהיה מאוחדים
שלא נתפתה לפוליטיקה זולה
שנלך בדרכי מחילה וחמלה
שלא נחזור על אותה הטעות
שגם בתוך מבוכי המציאות
נחפש את הטוב
כבר מעכשיו
שלא נגלה בסופו של הקרב
שהכול היה בעצם לשווא
את השיר הזה
יש לגזור
ולתלות על המקרר
כי אחרי שהכול ייגמר
אחרי שעשן השריפה יתפזר
נצטרך לבנות חיים
ממה שיישאר

אידיאל אין סופי

תיאודור בנימין זאב הרצל

מתוך: תקוותינו, 1904

קראתי פעם לציונות אידיאל אין סופי, ואני מאמין באמת כי גם לאחר השגת ארצנו, ארץ-ישראל, לא תחדל מלהיות אידיאל; כי בציונות כפי שאני מבין אותה, כלולה לא רק השאיפה אל כברת ארץ מובטחת כחוק בשביל עמנו, אלא גם השאיפה לשלמות מוסרית ורוחנית.

כִּי תִצּוֹר אֶל עֵיר יָמִים
 רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ
 לְתַפְשָׁהּ לֹא תִשְׁחִית
 אֶת עֵצָהּ לְנִדְחַיָּהּ עֲלִיז
 גְּרִזָּן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל
 וְאַתּוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי
 הָאָדָם עֵץ הַשֵּׂדֶה
 לְבָא מִפְּנֵיךָ בְּמִצּוֹר.
 רַק עֵץ אֲשֶׁר תִּדְעַי כִּי
 לֹא עֵץ מֵאֲכָל הוּא
 אֶתוֹ תִשְׁחִית וְכָרְתָהּ
 וּבְנִיתָ מִצּוֹר עַל הָעֵיר
 אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה עִמָּךְ
 מִלְּחָמָה עַד רִדְתָּהּ

(דברים כ, יט-כ)

מגילת העצמאות (פתיחה)

בארץ-ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל-אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצחי. לאחר שהוגלה העם מארצו בכוח הזרוע שמר לה אמונים בכל ארצות פזוריו, ולא חדל מתפילה ומתקווה לשוב לארצו ולחדש בתוכה את חירותו המדינית. מתוך קשר היסטורי ומסורתי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהאחז במולדתם העתיקה; ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים, והקימו ישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית.

כי האדם עץ השדה

נתן זך

כי האדם עץ השדה	כי האדם עץ השדה
כמו העץ הוא צמא למים	כמו האדם גם העץ צונח
כמו האדם הוא נשאר צמא	כמו העץ האדם נגדע
ואני לא יודע איפה הייתי	ואני לא יודע איפה הייתי
ואיפה אהייה	ואיפה אהייה
כמו עץ השדה	כמו עץ השדה
אהבתי וגם שנאתי	כי האדם עץ השדה
טעמתי מזה ומזה	כמו העץ הוא שואף
קברו אותי בחלקה של	למעלה
עפר	כמו האדם הוא נשרף באש
ומר לי, מר לי בפה	ואני לא יודע איפה הייתי
כמו עץ השדה, כמו עץ	ואיפה אהייה
השדה	כמו עץ השדה
	אהבתי וגם שנאתי
	טעמתי מזה ומזה
	קברו אותי בחלקה של
	עפר
	ומר לי, מר לי בפה
	כמו עץ השדה, כמו עץ
	השדה

ט"ו בשבט תש"ט

היים וייצמן

מתוך נאומו בפתחת הכנסת הראשונה

(הארץ, 15/1/49)

ברגש של יראת כבוד והדרת קודש אני קם לפתוח את האסיפה המכוננת של מדינת ישראל, את כנסת ישראל הראשונה בימינו. בעיר הנצחית, ירושלים. ברגע הגדול הזה בתולדות עמנו ניתן שבח והודיה לאלהי ישראל שבחסדו, זכינו לראות בגאולה לאחר דורות של סבל ויסורים. מעמד זה הוא פרי ההתעוררות הכבירה של הרצון הלאומי שקמה בעמנו בדורות האחרונים. לפני כשבעים שנה היה האות. מיטב בני האומה, מנהיגי הדור הנעלמים והאלמונים קמו להגשים את חלום הדורות של שיבת ציון וחידוש הקוממיות הלאומית. אנו ניגשים להקים את בנייננו הממלכתי על יסודות הוגנים ואיתנים - יסודות של חופש, שיוויון, אחריות הדדית ומשמעת משותפת... מה כבדה האחריות המוטלת על הבית הזה. את הדבר שהתחלנו באותו יום לפני תשעה ירחים אנו משלימים הערב: חידוש ממלכת ישראל. אנו משתמשים בדפוסים של חיי מדינה שנתגבשו במסורת העולם הנאור של זמננו, אבל אנו יודעים היטב כי דפוסים אלה אוצרים בקרבם מרוח מורשת ישראל...

אישי הכנסת! שאו ברכה לכינוסכם הראשון. זכרו כי עיני כל העם היהודי אליכם נשואות וכי הכיסופים והתפילות של דורות עברו מלוות את צעדיכם. מי יתן והיינו כולנו ראויים לגודל השעה ולכובד האחריות.

אוטופיה

א"ד גורדון

מתוך מכתבו הראשון מארץ ישראל, 1904

יאמרו שזוהי אוטופיה, שזהו דבר שאי-אפשר. כן, ידידי, זהו באמת דבר אי-אפשרי. אך אל נא תשכה, כי הציונות כולה היא דבר בלתי אפשרי. ולא רק הציונות, אלא כל תנועה של חופש היא בראשיתה אוטופיה, דבר בלתי אפשרי! אם אבותינו, בימי החשמונאים, היו עושים להם תכניות על פי החשבון המדויק, אם היו הולכים רק בדרך הפוליטיקה הריאלית ובהיגיון ישר, אז בוודאי שהיו ידיהם רפות, והעם העברי היה נידון לאבדון. בכלל, אמנם מוכשרים אנו להאשים את עצמנו בשאיפות קיצוניות, אבל באמת הצרה היא שהאידיאליסטים שלנו הם יותר מדי ריאליסטים, פיקחים הם יותר מדי. וכל התנועה שלנו לשם האידיאל כולה חדורה רוח הריאליזם הפיקח. אין אצלנו אמונה נלהבת, אין בנו השאיפה הכבירה שמביאה לידי מסירות נפש, שפורצת כל הגדרים ויכולה למשוך ולשאת בזרמה את הכול ולנצח את הכול. אנו יותר מדי טבועים בשיקול הדעת, אוהבים אנו לגשת למשחק רק כשהזיכיון ברור לפנינו, פוחדים אנו לצאת נגד כל האפשרויות, יראים אנו יותר מדי מפני המספרים. אך אנו צריכים לדעת תמיד, כי בעניין תנועתנו הלאומית

כל האפשרויות וכל המספרים הם נגדנו, וכל 'שכל בריא', כל 'הבנה נכונה' - נגדנו הם! ואם לא יספיקו לנו הכוחות ללכת הלאה בדרכנו למרות כל המספרים וכל האפשרויות, בניגוד לכל 'שכל בריא' - אז אין מה לרמות את עצמנו, אין לשחק באידיאלים, בציונות, בתנועה לאומית! המנהיג הגדול שלנו המנוח היה לנו למופת, איך צריך לעשות בניגוד לכול. הוא עבד נגד כל המספרים, נגד כל האפשרויות. הוא הלך קוממיות כל זמן שחייו לא כלו, והוא גם הצליח לעשות פירצה הגונה בחומת הגיטו שלנו.

לב נוטע

מרים פרץ

מתוך דבריה במעמד קבלת פרס ישראל 2018

בְּכַל לַיְלָה, סִיפֵר לִי אֲבִי, עַל עֵיר שֶׁלֹּא הֶפְּרָה, שֶׁלֹּא רָאָה בְּתַמּוֹנוֹת וְשִׁתְּאוּרָה עֵבֶר מֵאֵב לִבָּן - יְרוּשָׁלַיִם, שֵׁשׁ בָּה עֲצִים נוֹטְפֵי דֶבֶשׁ וְחֵלֶב וְלִרְגִלֵיהֶם רוֹבְצִים אֲרִיּוֹת וְכֹבְשִׁים. בְּכָל פֶּעַם שֶׁהִגָּה אֲבִי אֶת הַמִּילָה יְרוּשָׁלַיִם הֶצְמִיד אֶת שְׁתֵּי אֲצִבְעוֹתָיו לְשִׁפְתָיו וּמְלַמֵּל בְּקִדּוּשָׁה אֶת שְׁמָהּ, תוֹךְ כַּדֵי נִישׁוֹק כָּל אוֹת מְאוֹתוֹת. וּבְאַחַד הַלַּיְלוֹת שֶׁל קִיץ 1963 הוֹדִיעַ אֲבִי כִי הַלַּיְלָה יִבּוֹא הַמְּשִׁיחַ. לְשִׁאלַתִּי כִי־צַד אֲזַקֶּה אוֹתוֹ עֵנָה "הוּא יִלְבֵּשׁ חוֹלְצָה פְּתוּחָה, מְכַנְסִיִּים קְצָרִים וְיִנְעַל סַנְדָּלִים". פִּגְשֵׁתִי אֶת הַמְּשִׁיחַ, אֶת שְׁלִיחַ הַסּוֹכְנוֹת הַיְהוּדִית שֶׁהוֹצִיא אוֹתָנוּ מִהַמְּלָאָה בְּקִזְבִּלְנָקָה, שֶׁם גִּרְתִּי עַד הַיּוֹתֵי בֵּת 10, וְהִבִּיא אוֹתָנוּ לְיְרוּשָׁלַיִם - לְמַעַבְרַת חֲצָרִים בְּבָאָר שֶׁבַע, שֶׁבָּה חֵיִתִּי עַד שְׁנַת 1969. חֵיִינוּ לֹא גָז, לֹא מְקַרֵּר, הָיוּ מִיִּטּוֹת עֲשׂוּיֹת מִבְּרוֹז וְקֶשֶׁיִּי קְלִיטָה וְשִׁפָּה חֲדָשָׁה אֲבֵל הַיִּתָּה גַּם שְׂמֵחָה גְדוּלָה עַל שִׁזְכִּינוּ לְהִגִּיעַ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל.

לְמַדְתִּי לְאַהֲבֹת אֶת הָאָרֶץ דֶּרֶךְ שִׁירָה בְּזִכּוֹת רְדִיו שְׁקִיבֵל אֲבִי בְּעִבּוּדָתוֹ כְּמִטְאַטָּא כְּבִישִׁים. בְּכָל יוֹם רְבִיעִי, חִפְּיִתִּי בְּחֶרֶדֶת קוֹדֵשׁ בְּפִתַח הַצָּרִיף שֶׁלְנוּ, בִּידֵי מַחְבֵּרֶת וְעִיפְרוֹן, נְכֹנָה לְכַתּוֹב אֶת מִילוֹת

השירים שלימד אפי נצר בתוכניתו. כך היכרתי את החרמון דרך "מַלְכוּת החרמון", את בית לחם דרך "ראי רחל ראי" ואת עמק יזְרְעָאל דרך "שיר העמק". אך שיר אָחַד נצרב בזיכרוני, שירו של נתן אלתרמן - "שיר בוקר" - הפותח במילים "בְּהָרִים כבר השמש מלהטת...". שורה אחת מפזמון השיר הִדְהִדָה בראשי ולא הרפתה ממני "מה עוד לא נִתְּנוּ וְנִיתָן...". כבר אז, כילדה, חשתי שלא עשיתי דבר למען ארצי. באתי אל אָרֶץ מוכנה, וְלֹא ידעתי שיום יבוא וְאֶתְּן את היקר לי מפל עבור ארצי - את בניי אוריאל ואלירז.

אבל מולדת לא בונים רק בְּכָאֵב וּבְדַמְעוֹת, אלא גם בְּעֵמֶל וּבְנִיתָנָה מתמשכת לאורך שנים. אני גאה להיות שייכת לְקְבוּצָה, שְׂבָחָרָה לעסוק בְּחִינוּךְ מתוך אמונה שזו הדרך לפרוץ את חומות הַבְּעֵרוֹת וְהַדְּלוֹת, ומתוך הבנה שהחינוך פותח הזדמנויות למימוש עצמי ולהתפתחות אישית, כפי שפתח לי. אל המעשה החינוכי הַבְּאֵתִי עִמִּי את הערכים שינקתי בְּבֵית הוֹרֵי. אלה היסודות שעליהם גידלתי עם אישי הָאָהוּב אליעזר ז"ל את ששת ילדיי: אוריאל, אלירז, הדס, אביחי, אליאסף ובת אל. מכובדי, עומדת אני כאן היום מולכם נבוכה. לצד עמיתיי -- אנשים רמי מעלה שיצרו, כתבו, חקרו וְהַמְצִיאוּ, אֲנִשִּׁי חֲזוֹן וְעִשִּׂיָה, אֲנִשִּׁי אמונה. קטונתי, אין בְּיָדִי יצירה, לא אוכל להצביע על תגלית שגִּילִיתִי או על נוסחה שפתרתי. יש לי לב אָחַד

שנשבר 3 פְּעָמִים בהודעות שבר נוראיות, נפילת בני אוריאל בְּקֶרֶב בְּלִבְנוֹן, פטירת אליעזר אישי מְשֻׁכָּרוֹן לב ונְפִילַת בני השני אלירז בקרב בעזה. עם הלב הזה יצאתי אל עמי, ובְּמִילִים פשוטות, בְּשֵׁפֶת הלב השבור דיברתי על הארץ ומורשתה, על הבחירה בטוב, על השמחה, על הדבקות בחיים על אחריות ומְעוֹרְבוֹת חברתית מתוך הלב הזה, שְׁפוּעֵמַת בו אמונה בְּאֶרֶץ הזאת ובְּעַם הזה מתוך תהומות הכאב נבעו מעֵיִנוֹת של אהבה וכְּשֶׁהֲלַב מלא אמונה, הוא יכול לעמוד בְּאֶתְגָרִים קשים, יכול ליצור יצירות גדולות. זו יצירתי היא נטועה בלבבות הפכתי את יגוני לְנִיגוֹן חדש.

החריש הראשון בראש פינה

מישה דוד שו"ב

מתוך: זכרונות לבית דוד, 1882

בשנה ההיא נתאחרו גשמי היורה עד סוף חדש כסלו, והאכרים לא יכלו לצאת לעבודתם בשדה ולחרוש את אדמתם ולזרעה, עד ר"ח טבת. ביום השני לחדש טבת יצאו האכרים בפעם הראשונה לחרוש את אדמתם. גם אני יצאתי עם כל האכרים אל השדה. אין מלים בפי לתאר את התרגשותי הגדולה בקחתי בידי את המחרשה, לחרוש את אדמתי שלי, בארצי, ארץ חמדתי, שהתגעגעתי אליה כל-כך, וביחד עם יתר אחי האכרים! בדמעות-גיל הלכנו אחרי המחרשה, בראותנו שחלומנו הגדול, לשבת על אדמת ארץ-אבותינו, ולעבדה בידינו, נתקיים, וזכינו לחרוש בידינו את אדמתנו, בארץ הזאת שאליה ערגה נפשנו. וכשכלינו את עבודתנו נתאספנו בשדה, וכמובן לא חסרו נאומים נלהבים וגם שירים. אנוכי בחרתי לנושא נאומי את "שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים" ... השמחה היתה גדולה עד למאד. החלטנו לקבוע את היום הזה, יום ב' טבת, לחג יום התיסדות המושבה. בשמחה ובשירים שבנו מן השדה אל המושבה, מקום בנין הבתים. שם, באמצע הרחוב, ערכנו שלחן; כל אחד מאתנו הביא את ארוחתו, וכלנו ישבנו אל השלחן יחדו, לאכול ולשמוח ולברך על הטובה שעשה עמנו הקב"ה.

שִׁירַת הָעֵשְׂבִים

נִעְמֹה יִמְרָר

וּמְשִׁירַת הָעֵשְׂבִים	דַּע לָךְ
מִתְמַלֵּא הַלֵּב	שְׂכַל רוּעָה וְרוּעָה
וּמְשִׁתּוֹקֵק	יֵשׁ לוֹ נִגּוֹן מִיּוֹחֵד
וּכְשֶׁהֵלֵב	מְשֻׁלוֹ
מִן הַשִּׁירָה מִתְמַלֵּא	דַּע לָךְ
וּמְשִׁתּוֹקֵק	שְׂכַל עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב
אֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל	יֵשׁ לוֹ שִׁירָה מִיּוֹחֵדָת
אוֹר גְּדוֹל	מְשֻׁלוֹ
אֲזִי נִמְשָׁךְ וְהוֹלֵךְ	וּמְשִׁירַת הָעֵשְׂבִים
מְקַדּוֹשְׁתָּה שֶׁל הָאָרֶץ	נַעֲשֶׂה נִגּוֹן
עָלִיו	שֶׁל רוּעָה
וּמְשִׁירַת הָעֵשְׂבִים	כִּמְהָ יָפָה
נַעֲשֶׂה נִגּוֹן	כִּמְהָ יָפָה וְנֹאָה
שֶׁל הַלֵּב	כְּשִׁשׁוּמְעִים הַשִּׁירָה
	שְׁלָהֶם
	טוֹב מְאֹד
	לְהִתְפַּלֵּל בֵּינֵיהֶם
	וּבְשִׁמְחָה לַעֲבֹד
	אֶת ה'

חיי הנצח

ויקטור פרנקל

מתוך: האדם מחפש משמעות, 1946, עמוד 89

אשה צעירה זו ידעה כי היא עומדת למות תוך ימים ספורים. אך כשדיברתי עמה, היתה רוחה טובה עליה על אף ידיעתה זו. "מודה אני לגורל על שהפליא את מכותי", אמרה לי, "בחיי הקודמים פונקתי ולא נהגתי רצינות בהישגים רוחניים". היא הורתה באצבע החוצה בעד חלון הצריף ואמרה: "עץ זה שבכאן הוא ידידי היחיד בבדידותי". בעד החלון יכלה לראות רק ענף אחד של עץ-ערמונים ובענף היו שני ניצנים. "פעמים רבות אני מדברת אל העץ הזה", אמרה לי. נדהמת ולא ידעתי איך לקבל את דבריה. האם הזתה הזיות? האם ראתה מחזות-שוא? בחרדה שאלתי אותה, אם העץ ענה לה. "כן". מה אמר לה העץ? ענתה: "הוא אמר לי: אני פה - אני פה - אני החיים, חיי הנצח".

עץ אגס רחל

יד אביב בקשר הזה... אדם מקיץ משנה
ורואה: מול חלונו
עץ אגס מלב לב.
ובן-רגע: הָהָר זֶה רֶבֶץ עַל הַלֵּב
הַתְּפוּרָר וְאִינוּ.

הוּ תְּבִין: לֹא יוּכַל הָאָדָם בְּאֶבְלוֹ הַתְּעַקֵּשׁ
עַל פְּרָחוֹ הָאֶחָד שְׂכָמֵשׁ
בְּנִשְׂיַבַת הַסֶּתוּ הָאֶכְזָר -
אִם אָבִיב מְפִיסוֹ וּמְגִישׁ לוֹ, חִיָּה וְהַגֵּשׁ
זֶר פְּרָחִים עֲנֻקִי לְמוֹ חֲלוֹנוֹ מִמֶּשׁ!

מה עלינו לעשות

זאב ז'בוטינסקי, סוף דבר
(בתוך: 'מה עלינו לעשות', 1905)

מניח אני, שהקורא לא ביקש בקונטרס חומר לשעשע את רוחו ולכן לא יתלונן על שמצא בו סקירה תמציתית, תיאור יבש של מעשים ליום-המחר. רק את זאת התכוונתי לתת, בנסותי להשיב כמיטב יכולתי על השאלות התכופות: "מה עלינו לעשות?" וכפי שאתם רואים, יש עבודה למכביר, וצריכים אנו להתבייש, שעדיין היא מרובה כל-כך, ושעד עכשיו כה הרבינו למלל מְלַל וכה מיעטנו לעשות מעשים.

אולם אין לשקוע בפסימיזם. באקטיב של מאזננו קיימים כבר בכל-זאת הסתדרות גדולה, קונגרס, שני בנקים, קרן, כתבי-עת ועתונים רבים, התעוררות-רוחות ניכרת, ואחרון אחרון - כשלושים מושבות עבריות. כלומר, יש מה לסקור אחרנית ובמה ללכת קדימה.

ואולם, כדי שתוקל עלינו ההליכה, צריכים אנו ללכת באחֶזָה. אין זאת אומרת, שאני יועץ לסלק את כל הבדלי הסיעות. אך הגיעה השעה לסלק את החיכוכים המילוליים בין הסיעות למיניהן. אנו כמו מתחרים בחריפותה של הביקורת ההדדית, משקיעים כוחות מרובים במלחמת-האחים, ובינתיים הולך ומתקרר

אותו ברזל, שכולנו נקראנו לרקעו. אין להמנע מיצירת מפלגות בציונות, כי ציונות גופה איננה מפלגה אלא הסתדרות לאומית, שנועדה להכיל את כל השדרות ואת כל הזרמים בעם ישראל.

שבע שורות לזריחה

אמיר אור

ואף על פי כן החיים, ואף על פי כן אהבה.

ראה עוד נראה את שער הלב

נפקח אל עולם של תקווה.

בשביליו שוב נפסע, על יפיו נתפלא

ורוחנו צלולה ושלונה:

ראה עוד נראה את הבקר עולה,

את זריחת האדם הקרבה.

עם מכלול הקוצים
והצמחים שנכנסו ל'
לגוף אפשר להקים
ערוגה של מטר על
מטר, אבל אלו לא
סתם קוצים, אלו קוצי'
ארץ ישראל טובים ל'
קוציה של ארץ מכל
פריה תבל.

(סגן אוריאל פרץ ז"ל,
נפל בז' בכסליו תשנ"ט)

יום האילן

מאיר שלו

מתוך: גינת בר, 2017, עמ' 221-222

בן תשע הייתי כשבאנו מירושלים לנהלל. שמחת על המעבר מהעיר אל הכפר, אהבתי את בית הספר החדש, שעד היום אני זוכרו כבית הספר הטוב והנעים מכל בתי הספר שלמדתי בהם. אבל הכותרת עירוני ריחפה תמיד מעל לראשי, ולהיות עירוני בנהלל של אז היה להיות נחות מכל בחינה אפשרית. הוסיפו לכך את קומתי הלא גבוהה, את כתפיי הלא רחבות, את עיניי קצרות הראייה ואת היותי שטוף בקריאה - מנהג לא פרודוקטיבי - וקיבלתם ילד שלא הצליח להתערות באופן משביע רצון בהוויה המושבניקית החלוצית. לא ייפלא אפוא שיום האילן הראשון שלי מילא אותי חלחלה. ידעתי שאם אכשל בו לא תישכח חרפתי לעולם, וכמקובל בהתיישבות העובדת גם אמיט קלון נצחי על משפחתי. המחנך של כיתה דלת שלמדתי בה, יעקב מתתיהו, הכין אותנו ליום האילן ברצינות רבה. הוא הכיר את כל צמחי הסביבה ואת בתי הגידול שלהם באופן אישי והוציא אותנו אליהם לימי לימוד והיכרות. הלכנו אל הוואדי- כך קראו לערוץ הקטן שבין כפר יהושע לנהלל, ואל הרים - כך קראו לגבעות שהיום בנוי עליהן היישוב תמרת.

עלינו וירדנו בנחל יגור הסבוך והלח, ויצאנו גם אל רחובות המושב עצמו, כי ביום האילן נדרשנו לזהות לא רק צמחי בר, אלא גם את צמחי הנוי שהיו מקובלים אז בהתיישבות העובדת: עפרית הַפֶּף וְטְקוּמִית הַפֶּף, אזדרכת, פלפלון בכות, תויה, שקראו לה אז ברוש מגוהץ, בוהיניה, ליגוסטרום, פיטוספורום, ברושים ואורנים שונים, ועוד עץ נוי ששמו הצחיק אותי מאוד: בְּרָכִיכִיטוֹן צפצפני. אמי, שהכירה טוב ממני את צמחי הכפר, ומה שחשוב יותר - את אנשיו, דאגה אף היא. מיד ארגנה לי קורס מזורז בפלורה האזורית: יצאה איתי לשדות, אספה ענפים וצנצנות וערכה איתי מבחני זיהוי וסימולציות שבלב אבי עוררו רק גיחוך. טו בשבט הגיע. בלב כבד וחרד נכנסתי לחדר הטבע וניצבתי מול הצמחים שצריך לזהותם. בכיתה דלת היינו צריכים להכיר בשמותיהם ארבעים עצים ושיחים ופרחים לפחות, ואני התחלתי לקושש אותם אט־אט. את הָעֵר האציל זיהיתי מיד, כי זכרתי את העלים שלו לא רק מהכרמל אלא גם מעוד הביטט: צנצנות הדגים המלוחים של סבתא שלי. את האורן הקנרי הכרתי על פי מחטיו, שצומחות בקבוצות של שלוש ולא של שתיים. גם את הברכיכיטון הצפצפני הנל זיהיתי בקלות - מי יכול לשכוח יצור שיש לו שם כל כך מצחיק? איכשהו גברתי גם על העוזרד ועל שני מיני הלוטם, דילגתי מעל משוכות הקידה והסירה הקוצנית, ואפילו הבחנתי בין אלון התבור

והאלון המצוי. את הטיון הדביק זיהיתי כי האף זוכר טוב יותר מהעיניים. אבל את הפיגם המצוי, שגם לו ריח עז ואופייני - לא. בסופו של דבר עברתי את יום האילן הראשון שלי בעור שיניי. זיהיתי ארבעים ושניים צמחים, האחרון בבני כיתתי. המחנך שלנו ניחם אותי ואמר: לפעם ראשונה זה טוב מאוד, בשנה הבאה תצליח יותר. אבל אמא שלי אמרה שראוי היה לזהות קצת יותר.

אהבת הארץ

ה'הודיה עמ'יח'

וְהָאָרֶץ מְחַלֶּקֶת לְמַחֲזוֹת הַזְכָּרוֹן וְגִלְיֵי הַתְּקוּהָ,
וְתוֹשְׁבֵיהֶם מִתְעַרְבְּבִים אִלֶּה עִם אִלֶּה,
כְּמוֹ חוֹזְרִים מִחַתָּנָה עִם חוֹזְרִים מִלְּוֵית הַמֶּת.
וְהָאָרֶץ לֹא מְחַלֶּקֶת לְשִׁטְחֵי מְלַחְמָה וּלְשִׁטְחֵי שְׁלוֹם.
וּמִי שְׁחוֹפֵר גְּמָה נֶגְדַּ פְּגָזִים
יֵשׁוּב וַיִּשְׁכַּב בָּהּ עִם נַעֲרָתוֹ,
אִם יַחֲיֶה לְשְׁלוֹם.
וְהָאָרֶץ יָפָה.
אֶפְלוֹ אוֹיְבִים מִסְּבִיב מְקַשְׁטִים אוֹתָהּ
בְּנֶשֶׁק מְבָרִיק בְּשִׁמְשׁ
כְּמַחְרֹזֹת עַל צָנָאֵר.
וְהָאָרֶץ אָרֶץ חֲבִילָה:
וְהִיא קְשׁוּרָה הֵיטֵב וְהַפֵּל בָּהּ, וְהִיא קְשׁוּרָה חֶזֶק
וְהַחוֹטִים לְפַעֲמִים מְכַאֲבִים.
וְהָאָרֶץ קִטְנָה מְאֹד,
וְאֲנִי יָכוֹל לְהַכִּיל אוֹתָהּ בְּתוֹכִי,
סוֹחַף הַקְּרָקַע סוֹחַף גַּם אֶת מְנוּחָתִי
וּמִפְּלֵס הַכְּנָרֶת תְּמִיד בְּתוֹדַעְתִּי.
וְלָכֵן אֲנִי יָכוֹל לְחוֹשׁ אוֹתָהּ כְּלָה
בְּעֲצִימַת עֵינַי: יָם-עֵמֶק-הַר.
וְלָכֵן אֲנִי יָכוֹל לְזַכֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרָה בָּהּ
בְּבֵת אַחַת, כְּאִישׁ שְׁזוֹכֵר
אֶת כָּל חַיָּיו בְּרִגְעַ מוֹתוֹ.

כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִבִּיאֶךָ
 אֶל אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ
 נַחֲלֵי מַיִם עֵינַת וְתַהֲמוֹת
 יְצֵאִים בִּבְקָעָה וּבְהָר
 אֶרֶץ חֹטָה וְשִׁעֲרָה וְגִפְזָן
 וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית
 שִׁמּוֹן וְדָבִשׁ

(דברים ה, ז-ח)

נחוצו כור היתוך אבל הפעם

יהודי

אסף ענבר

מערב 15.9.04

מורשה חיה של עם אינה ניתנת לצמצום ל'עיקרי אמונה' או ל'שולחן ערוך' צפוד. במונחים של מורשה לא חשובה האבחנה הפלגנית ההרסנית בין 'חילוניים' ל'דתיים' אלא האבחנה בין מטפחים למזניחים. המטפחים הם דתיים וחילונים מוכשתיים התופסים את ההווה כהמשכו של רצף חי. הזמן, לדידם, הוא נהר, לא שלולית. הם חותרים בנהר ונהנים מעיקוליו. מים עומדים הם מים מעופשים, ולמטפחי היהדות אין עניין בעיפוש. יש להם עניין בחתירה, בהתקדמות, ובעיקר בחתירה האתגרית, המסוכנת, בקטעיו הסוערים של הנהר היהודי.

תפלה אחרונה

אורי צבי גרינברג

הרפיננו אם רצונך בכה, כאשר תכף אילנות
 בכבד הברכה המתוקה מתמוז עד תשרי,
 כי גם אנו עציך עם יבול היגונים הכבד;
 אך אל נא תעקרנו משרש זו האדמה,
 כי בחרנו להיות בה כמו ששתלת אותנו
 בעגול הימים והלילות.
 אם גזר הוא מפיד: בל יגע מצחנו בגבהות
 ולא נעפיל על שלבים בסלם הזהב בחזון -
 תננו ונכרה ברית עם אדמתך החיה
 בעמק-האדם היפה,
 ובלוח חיינו מחה שלוש אותיות: מות.

דברי פרידה בן זוסמן ז"ל נפל בכ"י בכסלו תשפ"ד

יצאתי מהבית בלי שבכלל זומנתי
למילואים. אני מלא גאווה ותחושת
שליחות ותמיד אמרתי שאם אצטרך למות
הלוואי וזה יהיה בהגנה על אחרים ועל
המדינה. ירושלים, הפקדתי שומרים, שיום
יגיע ואהיה אחד מהם.

כמו העלה

חמוטל בר יוסף

כמו העלה הזו, הגבה
 שהשמש עושה אותו שקוף לגמרי
 כשהיא עוברת את כלו
 ויוצאת מצד הצל.
 כמו העלה הזו, המטרף מרב זהר
 שלא מפסיק לנצנץ בשמים
 שאיננו חדל.

גם בגל העפר האפל הזה
 תזכר שכמו העלה הזו באור

לא לשכוח את העיקר

נתן שרנסקי

היהודים התחילו לחגוג את ט"ו בשבט כאשר מדינתם כבר נחרבה והעם ירד לגלות. לכן דווקא ט"ו בשבט הפך לחג שמסמל יותר מכל את הגעגועים למולדת האהובה והאבודה. את אותם הגעגועים וכן את הרצון העז לשוב הביתה, שמר עם ישראל במשך כל שנות הגלות. אני זוכר היטב שגם בברית המועצות היו פעילי העלייה מתכנסים ביום זה. שרנו שירים ישראליים, חלמנו על חיים חדשים במולדת הרחוקה ואכלנו מאותם פירות ארץ ישראל שהיינו מצליחים להשיג במוסקבה המושלגת.

כיוון שפירות אלה היו בעיקר תמרים, כמובן לא טריים אלא יבשים בסוכר בשבילנו ט"ו בשבט היה מסמל את המתיקות של ארץ ישראל.

לאחר מאבק מתמשך ועיקש התגשמו חלומותינו, ואנחנו בדרך הטבע, הכרנו לא רק את מתיקותם של החיים בישראל אלא גם את המרירות שבהם. את הבעיות והסכסוכים של החברה הישראלית. נהיינו ישראלים וכמו אצל רוב הישראלים מרירות הסכסוכים המשסעים את חברתנו החלו לפעמים לגבור על העיקר. וחשוב מאוד לא לשכוח שהעיקר,

שבו לא זכו הדורות הקודמים, הוא המתיקות של חיים במדינה יהודית, חיים עם כל עם ישראל יחדיו. לכן כאשר כל שנה אנחנו נהנים בט"ו בשבט ממיטב פירות טריים שגידלו ידיים ישראליות על האדמה הישראלית חייבים אנחנו להתעלות מעל קשיי היום יום, לשמוח מכל הלב ולהתגאות בהישג ההיסטורי של עמנו, במדינת ישראל החזקה.

הוי, ארצי מולדתי!

שאול טשרניחובסקי
תל אביב 1933

ארץ-נחלת מדבר-סין! קסם כוכבי לכת. הבל-זעם החמסין, מלונה בשלכת. פרם-גפן נים-לא-נים. תל-חרבה נחרשת. תכול-לילות וילל-תנים. משאבה נוקשת.	הוי, ארצי! מולדתי! הר-טרשים קרח. עדר עלפה: שיה וגדי. זהב-הדר שמח. מנזרים, גל מצבה, כפות-טיט על בית. מושבה לא-נושבה, זית אצל זית.
הוי, הוי, ארץ חמדת-לב! השמיר, השית. ביר סוד יתום בגב. בשמים עיט. מטליות מדבר וחול. שביל זרוע שחלת. ביום שפל אור טובע כל, ועל פני כל התכלת.	ארץ! ארץ-מורשה! דקל רב-כפפים. גדר-קו-צבר רשע. נחל כמה המים. ריח פרדסי-אביב. שיר-צלצל גמלת. חל-חולות לים סביב. צל שקמה נופלת.

ארץ

שייקה פייקוב

ארץ, ארץ, ארץ,	ארץ, ארץ, ארץ,
ים אל מול החוף	ארץ תכול אין עב,
ופרחים וילדים	והשמש לה
בלי סוף.	כדבש וחלב,
בצפון כינרת	ארץ בה נולדנו
בדרום חולות	ארץ בה נחיה
ומזרח למערב	ונשב בה, יהיה
נושק גבולות/ נושק	מה שיהיה
בסוד	
ארץ שנאהב...	ארץ שנאהב
ארץ, ארץ, ארץ,	היא לנו אם ואב
ארץ התורה	ארץ של העם
את מקור האור	ארץ לעולם
ושפת האמונה.	ארץ בה נולדנו
ארץ, ארץ, ארץ,	ארץ בה נחיה
ארץ יקרה,	יהיה מה שיהיה.
הן הבטחת	
שאינן זו אגדה.	

פרחים בקנה

דודו ברק

כשאביב נרדם יעור בחוורון
בשדות האש ייתם הקרב האחרון
ובוקר נהדר מן הבקעה להר
אז יעלה בזמר, ברון.

השמש ידם בין עזה לרפיח,
ירח ילבין על פסגת החרמון
פרחים בקנה ובנות בצריח
ישובו לעיר חיילים בהמון.

ילדה אחת קטנה ובידה זרים,
לעיר הלבנה תצא אז בשירים,
ולחייל נרגש תשים סביון בדש,
והשמיים כה בהירים.

השמש ידם בין עזה לרפיח...

החיילים לעיר יגיעו בעם רב,
עם נערות ושיר ועם פרחי זהב,
וכל אשר אתמול ידע מכאוב ושכול
לא עוד ידע שלכת וקרב.

תוכן

תוכן

5	הקדמה
7	סדר טו בשבט
8	הסבר קצר רגע לפני שמתחילים
11	כוס ראשונה
19	כוס שניה
24	כוס שלישית
32	כוס רביעית
38	ברכה אחרונה
41	אסופת מקורות ברוח החג
42	תפילה לשלום המדינה
43	תפילה לשלום חיילי צה"ל
44	תפילה להחזרת השבויים והחטופים
45	חיי שליחות, יצחק שדה
47	העולם שאמור להיות, הרב יונתן זקס
48	לגזור ולשמור, נעם חורב
50	אידיאל אין סופי, הרצל
52	מגילת העצמאות (פתיחה)
53	כי האדם עץ השדה, נתן זך
54	ט"ו בשבט תש"ט, חיים וייצמן

- 56 אוטופיה, א"ד גורדון
- 58 לב נוטע, מרים פרץ
- 61 החריש הראשון בראש פינה, משה דוד שו"ב
- 62 שירת העשבים, נעמי שמר
- 63 חיי הנצח, ויקטור פרנקל
- 64 יַעַץ אֶגֶס, רחל
- 65 מה עלינו לעשות, זאב ז'בוטינסקי
- 67 שבע שורות לזריחה, אמיר אור
- 69 יום האילן, מאיר שלו
- 72 אהבת הארץ, יהודה עמיחי
- 74 נחוץ כור היתוך אבל הפעם יהודי, אסף ענברי
- 75 תְּפִלָּה אֶחְרוֹנָה, אורי צבי גרינברג
- 76 דברי פרידה, בן זוסמן
- 77 כמו העלה, חמוטל בר יוסף
- 78 לא לשכוח את העיקר, נתן שרנסקי
- 80 הוי, ארצי מולדתי, שאול טשרניחובסקי
- 81 ארץ, שייקה פייקוב
- 82 פרחים בקנה, דודו ברק

מוזמנים לשלוח תגובות
והערות תוכן בקישור הבא <<

כִּי מִלֵּאכֵיז יִצְוֶה לָךְ
לִשְׁמֹרֶךְ בְּכֹל דְרָכֶיךָ.

(תהלים, צ"א, י"א)

הודפס בדפוס בארי